

Marcus Axelsson* and Charlotte Lindgren

Ekokritiska perspektiv i Maria Parrs *Keeperen og havet*

En studie av översatta bokomslag

<https://doi.org/10.1515/ejss-2023-2004>

Abstract: In the present study, we investigate how the relationship between human and nature is rendered as Norwegian children's book author Maria Parr's novel *Keeperen og havet* [*Lena, the Sea and me*] is translated into Danish, English, French, German, and Swedish. Our focus is mainly on book cover images, and methodologically we use concepts and tools from Kress and van Leeuwen's *Grammar of visual design*. Nature and landscape are prominent in Parr's oeuvre, which is set in the Western part of Norway, where mountains and the sea are always present. Results show that the French cover positions itself as the most ecocentric one, whereas the Swedish and the German covers are much more anthropocentric.

Keywords: ecocriticism, translation, book covers, children's literature, Maria Parr

I artikeln undersöker vi hur människans förhållande till naturen framställs på omslagen till ett antal olika översättningar av Maria Parrs *Keeperen og havet* (2017). Studien placerar sig inom den deskriptiva översättningsvetenskapen (se t.ex. Hermans 1999; Toury 2012), men angränsar också till litteraturvetenskapen, och då närmare bestämt ekokritiken (se t.ex. Garrard 2012; Glotfelty 1996). Ekokritiska studier undersöker förhållandet mellan litteratur och natur (Glotfelty 1996, xviii) och har blivit särskilt vanliga på senare tid, inte minst på grund av klimatfrågan, som ofta aktualiseras i dagens barn- och ungdomslitteratur (se t.ex. Wistisen 2020). Garrard menar att det är vanligt att det finns aktivistiska tongångar inom ekokritiken där man ifrågasätter människans roll i ett ekologiskt kretslopp (Garrard 2012, 5). Också Schulz berör ekokritikens aktivistiska tendenser och hävdar att den hämtar sin legitimitet från miljörelsens retorik, snarare än från

*Corresponding author: Marcus Axelsson, Institutt for språk, litteratur og kultur, Høgskolen i Østfold, Halden, Norway, E-mail: marcus.axelsson@hiof.no

Charlotte Lindgren, Institutionen för moderna språk, Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier, Uppsala universitet, Uppsala, Sweden, E-mail: charlotte.lindgren@moderna.uu.se

akademiska discipliner (Schulz 2021, x). Kanske är det dagens ökade fokus på hållbarhet och miljö¹ som gör att ekokritiken, med dess aktivistiska tendenser, har kommit alltmer i ropet i barn- och ungdomslitteraturen under de senaste årtiondena och som, mer eller mindre direkt, uppmanar barn och unga att engagera sig i miljö- och klimatfrågor. I *Keeperen og havet* är naturen central, men det förekommer ingen uttalad klimataktivism och vi anlägger inte heller något aktivistiskt perspektiv i den här artikeln.² I enlighet med den deskriptiva översättningsvetenskapens paradig förhåller vi oss istället huvudsakligen deskriptivt till materialet, och neutralt till ekokritiken som litteraturvetenskaplig inriktning.

Frågeställningen som artikeln utgår från är ”Hur framställs förhållandet mellan människa och natur på omslagen till ett antal översättningar av *Keeperen og havet*?” De olika måltexterna som ingår i vårt material är de svenska, danska, tyska, franska och brittiska översättningarna av romanen. Vi har valt dessa målspråk/målspråksområden av två anledningar. Den första är att det är språk som vi har goda kunskaper i. Den andra anledningen är att klimat, topografi, flora och fauna i många fall skiljer sig åt i de olika områden där målspråken talas. Dessa skillnader är särskilt relevanta i en studie om ekokritiska perspektiv.

1 Natur, landsbygd och idyll

Flera forskare menar att naturen har en framträdande, och ofta också idylliserad, roll i skandinavisk barnlitteratur.³ Även Halldén påpekar att naturen har en framträdande roll i skandinavisk barnlitteratur, men inte att den nödvändigtvis är idyllisk. Hon hävdar att naturen ofta framstår som uppfostrande och gör barn i stånd att hantera de utmaningar som de kan ställas inför i framtiden (Halldén 2011, 16–17, 19, 95).

De flesta norska barnböcker utspelar sig på landsbygden (se Tunkiel 2019, 2) och Maria Parrs romaner är inget undantag. I Parrs författarskap återfinns vi en klassisk norsk Vestlandsmiljö och det är oftast en positiv bild av landsbygden som förmedlas (se Goga 2015, 72; Khateeb 2022, 137–140). Den enda nackdelen som finns med att bo på landsbygden, är, enligt Parrs romangestalter, att det inte

1 Se t.ex. Goga 2019; Löwe and Skåve [red.] 2020; Skolverket 2019, 8, 12, 17; Utdanningsdirektoratet 2019, 8, 14.

2 I Parrs andra bok, *Tonje Glimmerdal* (2009), är protagonistens mor klimatforskare. Det här kan leda till att läsaren blir uppmärksam på hur människan behandlar och tar vara på naturen (se Khateeb 2022, 138).

3 Goga and Guanio-Uluru 2019, 1; Khateeb 2022, 12–13; se också bl.a. Kåreland 1998, 278; Norberg och Thore 2015 för exempel på svensk naturcentrerad barnlitteratur, och Kjelen 2019 för exempel på norsk litteratur.

finns så många lekkamrater. Det här ser vi främst i *Tonje Glimmerdal* (2009), som är Parrs mest beforskade bok. Birkeland menar att den ofta har blivit läst som en hyllning till det självständiga barnet och den fria naturen (Birkeland 2016, 3). Enligt Nyrnes är Glimmerdalen, där Tonje bor, en isolerad, för-urban och idealiserad plats (Nyrnes 2018, 82–86). Glimmerdalen har blivit beskriven som ett idylliskt avbildande av ett bergigt kustlandskap (Goga 2015, 72–73), som läsaren oundvikligen förknippar med det norska Vestlandet. Intressant är också att i det här sammanhanget nämna Bache-Wiigs forskning om *Tonje Glimmerdal*. Han ser stora likheter mellan Johanna Spyris *Heidi*, som också utspelar sig i ett bergigt landsbygdslandskap (Bache-Wiig 2010). Landskapet och byn Knert-Mathilde, där *Keeperen og havet* utspelar sig, liknar i stor utsträckning Glimmerdalen och kan beskrivas på samma sätt (jfr Goga 2011, 1–4). Goga noterar också att Parrs romanfigurers vardagsliv och identitet är nära förknippade med naturen (Goga 2011, 6). Både Lena och Tonje är till exempel helt orädda personer som inte kan motstå frestelsen att kasta sig utför branta backar, både på skidor och med kälke.

Nordisk, särskilt svensk, barnlitteratur har en hög status i Tyskland och tyska översättningar förmedlar ofta en bild av den idylliska landsbygden där barn lever i harmoni med naturen. Genom åren har Astrid Lindgrens litteratur återgivit en bild av den perfekta barndomsidyllen och denna återgivning signalerar att platsen där en sådan idyll är uppnåelig är den svenska landsbygden (Norberg and Thore 2015, 58). Denna idé är så utbredd i tysk kulturdebatt att det ibland refereras till det så kallade Bullerbüsyndromet.⁴ Norberg och Thore hävdar att det faktum att Bullerbüsyndromet är så inprogrammerat i den tyskspråkiga världen gör att kulturpecifikt svenska fenomen inte bjuder översättaren särskilt stora utmaningar. De kan istället framstå mer som möjligheter (Norberg and Thore 2015, 58). Vi tolkar den sistnämnda utsagan som att översättarna får ett kreativt svängrum inom det välkända litterära idylliska landskapets ramar.

Få studier har kombinerat översättningsvetenskapliga och ekokritiska perspektiv. Här finns emellertid undantag. I en studie från 2022 (Lindgren and Axelsson 2022) har vi studerat översättningen av natursimiler i de svenska och franska översättningarna av *Keeperen og havet*. Vi fann att den franska översättningen var något mer naturcentrerad än den svenska, bland annat på grund av att den franska översättaren hade lagt till natursimiler som inte fanns i källtexten (Lindgren and Axelsson 2022, 187). I en annan artikel (Axelsson and Lindgren 2021) – som visserligen inte har ett ekokritiskt perspektiv, men som ändå är relevant utifrån den här studiens frågeställning – har vi studerat de franska och svenska översättningarna av kraftuttryck i samma material, och vi fann att den

4 Norberg and Thore 2015, 58; se också Franke 2007; Halldén 2011, 95.

franska översättaren, i en något större utsträckning än den svenska översättaren, hade använt naturen som inspiration i översättningen av kreativa svordomar skapade av författaren (Axelsson and Lindgren 2021, 11–13, 14, 15, 16). En annan forskare som kombinerar ekokritiska och översättningsvetenskapliga perspektiv är Pujol Valls, som undersöker hur natur översätts i illustrationerna till de norska och katalanska versionerna av *Tonje Glimmerdal*. Resultaten visar att den katalanska illustratören till stor del fokuserar på det idylliska landskapet, och då inte minst det för måltextläsarna exotiska vinterlandskapet, medan personer och handlingar är mer framträdande i de norska illustrationerna. Pujol Valls tycker sig se att så kallade pastorala element (se t.ex. Khateeb 2022, 37–41; Nyernes 2018) i landskapet blir så betonade att naturen till och med kan beskrivas som en av romanfigurerna i boken (Pujol Valls 2018, 7–8). Hon noterar också att den katalanska illustratören flera gånger 'zoomar ut' för att få med mer av landskapet än vad som görs i den norska källtexten. Vid två tillfällen utelämnas till och med illustrationer som föreställer alltför urbana miljöer, som blir inkompatibla med den idylliserande bilden av naturen i den katalanska översättningen (Pujol Valls 2018, 12). Resultaten från Pujol Valls studie visar hur aspekter av naturen kan få olika fokus när en text förflyttas från ett språkområde till ett annat (se även Valérogarcés 2011, 261). Det är intressant att notera att texten inte blir domesticerad till katalanska förhållanden, utan att det snarare är så att den norska naturen överdrivs och exotieras för att tilltala måltextläsarna. Faktiskt är strategin att framhäva det exotiska en vanlig strategi när det gäller översättning av paratexter mellan västeuropeiska språk (Batchelor 2018, 37–39).

Forskargruppen 'Nature in Children's Literature and Culture' (NaChiLitCul), som intresserar sig för hur natur framställs i nordisk barn- och ungdomslitteratur, har utarbetat en modell för att studera relationen mellan människa och natur i barnlitteratur. Modellen består av två axlar, en horisontell och en vertikal, som korsar varandra (se Birkeland 2016, 3; Goga 2017, 19).

Modellen i Figur 1 är en förenklad version av den ursprungliga modellen. Den horisontala axeln har ett antropocentriskt perspektiv till vänster och ett ekocentriskt till höger. Den vertikala axeln har ytterpunkterna "hyllning till naturen" och "problematiserande av naturen". "Hyllning till naturen" handlar om framhållandet av ett perspektiv där människa och natur antingen existerar sida vid sida i harmoni, eller samspelar i harmoni. Vi menar att ett perspektiv där människan använder naturen som en resurs för bland annat mat och förströelse representerar ett antropocentriskt perspektiv, medan ett perspektiv där naturen har huvudrollen och har makt över människan representerar ett ekocentriskt. När det gäller matrisens vertikala axel, har man enligt Birkeland, alltsedan Rousseaus dagar, framställt relationen mellan barn och natur som nära och positiv, det vill säga en "hyllning till naturen". När det gäller "problematiserande av naturen" antas ett mer kritiskt

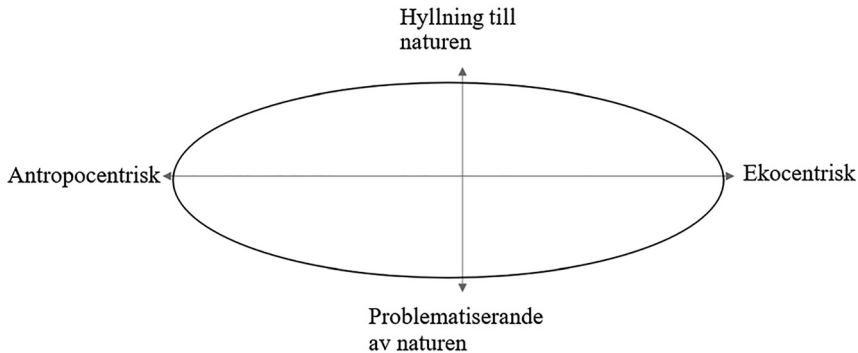


Figure 1: NaChilLitCul-gruppens matris (se Birkeland 2016; Goga 2017, 19).

förhållningssätt till naturen. Birkeland ger exempel på att dystopier kan vara verk som problematiserar naturen och som kan fungera som ett varnande exempel på vad som kan ske om man inte tar hand om den (Birkeland 2016, 3). I den här studien förenklar vi ”problematiserade av naturen” något, eftersom *Keeperen og havet* som helhet inte är en roman som har för avsikt att vara ett klimataktivistiskt inlägg i en debatt, utan mest kan betraktas som en roman som utspelar sig i naturen. Om naturen bjuder människan utmaningar, ser vi på detta fenomen som ett problematiserande av naturen.

2 *Keeperen og havet* och dess översättningar

Studiens material består av Maria Parrs tredje roman, *Keeperen og havet* (2017) och dess översättningar till svenska, danska, tyska, franska och engelska. Parrs första roman, *Vaffelhjarte* (2005), handlar om Trille och Lena, två bästa kompisar, och deras förehavanden i Knert-Mathilde. I *Keeperen og havet* möter vi på nytt de två kompisarna, några år senare. Nu är de på väg att lämna barndomen och ta klivet in i tonåren. Ur ett ekokritiskt perspektiv är det intressant att nämna att romangestalterna lever i harmoni med naturen, men att de också använder den som en resurs. Vi vill hävda att *Keeperen og havet* därför är ett spännande analysobjekt i en studie där ekokritik och översättningsvetenskap kombineras. Inte minst kan en studie av översatta bokomslag säga oss något om vilka perspektiv som prioriteras när en roman där naturen har en stor roll översätts från ett språk till flera andra.

Keeperen og havet översattes till svenska av Karin Nyman med titeln *Min bästis målvakten* (Parr 2018a) och till franska (Parr 2018c) av Aude Pasquier med titeln *Foot et radeaux à gogo*. Den danska översättningen, *Målmanden og havet*, gjordes av

Jannie Jensen (Parr 2018b), och den tyska måltexten, *Manchmal kommt Glück in Gummistiefeln*, översattes av Christel Hildebrand (Parr 2019). 2020 kom den engelska (brittiska) översättningen, *Lena, the sea and me* (Parr 2020), av Guy Puzey.

3 Sociosemiotisk bildanalys

Som framgått tidigare, studerar vi källtextens och måltexternas bokomslag vad gäller samspelet människa–natur. Vi riktar uppmärksamheten mot ett antal paratexter, nämligen titlar, baksidestexter och omslagsillustrationer. Bokomslaget är det första paratextuella element som en läsare lägger märke till hos en roman och det fungerar ofta som en upptakt till handlingen.⁵ Vi riktar störst intresse mot omslagsillustrationerna och analyserna av dessa är inspirerade av Kress och van Leeuwens (2006) och Björkvalls (2009) sociosemiotiska teorier och metoder för bildanalys (se även Van Meerbergen 2010). Vår ambition är inte att tillämpa metodologin ortodoxt. Vi använder de begrepp som är fruktbara för att svara på studiens forskningsfråga. Vi går därför inte på djupet i sociosemiotisk bildanalys som helhet här, men nämner några särskilt relevanta begrepp. Vi kommer bland annat att använda ”deltagare”, som i sociosemiotiska sammanhang kan beskrivas som de agenter som är verksamma i en handling (Björkvall 2009, 60–61). Deltagare kan bära vissa så kallade attribut, som kan ha ett viktigt symbolvärde (Kress and van Leeuwen 2006, 105). Vi kommer även att rikta uppmärksamheten mot ”vektorer”, som är linjer i en bild. Dessa linjer signalerar oftast rörelse, men kan också visa från vilken deltagare en handling utgår och/eller vem som utsätts för den (Björkvall 2009, 63; Van Meerbergen 2010, 72–74). Inom sociosemiotisk bildanalys talar man ibland om ”visuell framskjutenhet” och ”informationsvärde”. Det förstnämnda handlar om vad som är i förgrunden eller bakgrunden i en bild, eller andra grepp som görs för att framhäva eller gömma bort element (Björkvall 2009, 101–103). Visuella framskjutenhet är nära förknippat med informationsvärde, som handlar om var i en bild olika element är placerade. Olika platser i bilden tillskrivs olika betydelser (Kress and van Leeuwen 2006, 176–177). I analysen specificerar vi dessa betydelser. Vi kommer också att ägna viss uppmärksamheten åt den interaktiva potential som uttrycks mellan de avbildade deltagarna och läsaren. Här handlar det bland annat om på vilket avstånd läsaren betraktar den avbildade deltagaren (Kress and van Leeuwen 2006, 124–129). Dessutom kommer vi att använda ”modalitet”, som handlar om hur naturtroget element framställs (Björkvall 2009, 111).

5 Genette 1997, 27; Rhedin 2001, 147; se även Mossop 2018, 2; Phillips 2007, 19.

Det är inte endast omslagsillustrationerna som undersöks i artikeln. När det gäller studien av de verbaltextliga elementen (titlar och baksidestexter), företar vi en jämförande närläsning.

4 Titeln *Keeperen og havet* och dess översättningar

En översikt över källtexttitel och måltexttitlar, med svensk översättning, återfinns i Tabell 1.

Det är intressant att notera att samordningen mellan de två leden ”Keeperen” och ”havet” i den norska titeln – och också den danska – gör att havet blir jämställt människan, målvakten. Utifrån teorier om att ett bokomslag fungerar som en upptakt till handlingen, kan läsaren få intrycket av att havet kommer att spela en framträdande roll i romanen.

När det gäller översättningen av titeln *Keeperen og havet* i de friare översättningarna, har man valt att behålla havet – naturtemat – i den engelska översättningen, medan det är borta i den franska översättningen, liksom i den svenska och den tyska. Dock behålls vattentemat i de franska och tyska översättningarna, vilket vi kommer att återkomma till inom kort. Det är något överraskande att den tyska titeln, *Manchmal kommt Glück in Gummistiefeln*, semantiskt och lexikogrammatiskt ligger så långt från källtexten. Skandinavisk barnlitteratur har, som nämnts tidigare, en hög status i Tyskland och när högstatuslitteratur översätts är det vanligt att måltextern ligger nära källtexten (Lindqvist 2002, 47, 218). Det skall dock nämnas att det tyska förlaget, *Oetinger Verlag*, har varit ganska fria också i sina tidigare översättningar av Parrs titlar. De tyska gummistövlarna kan vid första anblicken te sig nog så slumpmässiga som översättningsstrategi, men de har sin förankring i romanen, där Trille inser att man inte kan gå till skolan i stövlar när man har börjat i sexan. Dessutom är fallet tveklöst så att det klassiska svenska uttrycket ”det finns inget dåligt väder, bara dåliga kläder” är ett motto som

Tabell 1: Titeln *Keeperen og havet* och dess översättningar.

Språk	Titel	Svensk översättning
Norska	<i>Keeperen og havet</i>	Målvakten och havet
Danska	<i>Målmanden og havet</i>	Målvakten och havet
Engelska (UK)	<i>Lena, the sea and me</i>	Lena, havet, och jag
Franska	<i>Foot et radeaux à gogo</i>	Fotboll och flottar i överflöd
Svenska	<i>Min bästis målvakten</i>	Min bästis målvakten
Tyska	<i>Manchmal kommt Glück in Gummistiefeln</i>	Ibland kommer lycka i gummistövlar

romangestalterna lever efter på det regniga Vestlandet. Gummistövlar används för att skydda mot vatten och de gör det möjligt för människor att utforska och närma sig naturen, även om det regnar. Gummistövlarna kan därmed tolkas som ett tecken på att det är människan som måste anpassa sig till naturen och inte tvärtom. En annan observation som man kan göra i den tyska titeln är att den innehåller ett verb, något som gör den mer dynamisk än de andra titlarna. Det faktum att man har personifierat lyckan – den kommer gående i gummistövlar – tyder också på att allting i romanen slutar väl, även om lyckan måste ta sig genom en del utmaningar för att komma fram till Lena och Trille.

Den franska titeln är också den fritt översatt i förhållande till den norska, men den alluderar till översättningen av *Vaffelhjarte, Cascades et gaufres à gogo* (2009) ('Vattenfall och våfflor i överflöd'), vilket delvis kan förklara den fria översättningen. Om vi återvänder till naturtematiken i den franska titeln, kan vi konstatera att havet försvinner, men "radeau" ('flotte') är en farkost som är nära förknippad med havet. Flotten har också sin förankring i romanens handling, där Lena, Trille och deras nederländska vän Birgitte, bygger en flotte. Med tanke på att flottor används för att samspela med ett naturelement, medan gummistövlar används för att skydda sig från ett, kan vi konstatera att den franska titelöversättningen hyllar samspelet mellan människa och natur i högre grad än den tyska titeln.

Den svenska titelöversättningen är den mest antropocentriska (se Garrard 2012, 206) i studiens material. Den tar utgångspunkt i ett jag-perspektiv, där fokuset med formuleringen "min bästis" ligger på vänskap mellan människor, som är ett mycket centralt tema i romanen. Havet är helt utelämnat. I den engelska titeln framhävs också ett mänskligt perspektiv, där både "Lena" och "me" nämns, men här är både människorna och havet jämlika och framstår alltså båda, uttryckt med sociosemiotisk terminologi, som deltagare.

5 Baksidestexter och författaromdömen

På baksidan av den norska källtexten förekommer ett kort utdrag ur en passage i romanen, som följs av ett sammandrag som mycket generellt beskriver handlingen:

Ein ny fotballtrenar legg mørke skyer over keeperlivet til tolvåringen Lena Lid. I nabohuset spekulerer Trille på korleis han skal gjere inntrykk på den nye jenta i klassen. Og på havet jaktar farfar på storfisken, utan å bry seg om at han begynner å bli gammal. Dei må kjempe hardt både med seg sjølve og med naturkreftene dette året, Lena, Trille og farfar. For kva skal en gjere når alt er motvind og ingen bryr seg om det ein verkeleg kan? Ein kan i alle fall ikkje gi seg på det. Som Lena Lid seier i pressa situasjonar: No må de søren kverke meg vakne, der framme! (*Keeperen og havet*, baksidestext)

I citatet ser vi att naturen framstår som en kraft som ger huvudpersonerna en del motstånd och det är alltså inget harmoniskt förhållande som råder mellan människa och natur. Farfadern måste kämpa för att fånga storfisken, vilket tyder på att det är en del hinder i naturen som måste överstigas om man vill hämta resurser från naturen för egen vinnings skull. Det ligger dock implicit i baksidestexten att det är människans framåtanda som skall segra till slut, vare sig det gäller kampen mot naturkrafterna, jakten på fisk, eller andra utmaningar i livet. Den danska baksidestexten är i stort sett en direkt översättning av den norska. Molnmetaforiken är utelämnad och farfadern är ute efter ”de store fisk” men i övrigt är relationen mellan människa och natur oförändrad jämfört med källtexten.

I den svenska baksidestexten, är det även där tydligt att den norska källtexten har använts som utgångspunkt:

I Dunk-Mathilde, den lilla viken vid byn med fjordar och fjäll inpå knuten, håller saker och ting på att förändras. Trille vill göra intryck på den nya söta tjejen, hans bästis Lena har det svårt med sin nya fotbollstränare, och ute på havet jagar farfar storfisken, fast han är för gammal ...

Alla tre får ett år då de måste kämpa med sig själva och naturens krafter. För vad skall man göra när flottarna man bygger förliser, flaskposten bara driver tillbaka och ingen bryr sig om vad man kan? Ja, inte ge upp i alla fall. (*Min bästis mälvakten*, baksidestext)

I början av baksidestexten framstår Knert-Mathilde som en pastoral, där människans närhet till fjordar och fjäll idylliseras. Det visar sig dock senare att naturen inte alltid är på människornas sida och naturens krafter, i form av en kombination av vind och vatten, motarbetar Lena, Trille och farfar. Det är heller ingen tvekan om att problemen – att flottarna förliser och att flaskposten driver tillbaka – har att göra med att naturen och människorna inte samspejar, eller, om man skall uttrycka sig mindre antropocentriskt, att människans försök att utnyttja naturen och dess krafter för egen vinnings skull inte lyckas, eftersom naturen inte går att styra. I den svenska baksidestexten är människan alltså underkastad naturen och dess nyckfullhet.

Vi skall inte återge alla baksidestexter här, men det kan nämnas att de utomskandinaviska baksidestexterna inte kan kategoriseras som direkta översättningar av den norska källtexten. Det som är gemensamt i alla de tre utomskandinaviska texterna är att man har valt att fokusera på det element av förändring som finns i romanen, nu när barnen är på väg in i tonårstiden. Den tyska texten handlar om att Trille tycker att Lenas infall är de bästa som finns, eftersom man kan ”jaga hönstjuvar som är halta på bakbenet”, ”bygga fabelaktiga flottar” och ”skicka flaskpost ända till Grekland” med henne. Vidare berättas det att om något skulle gå galet, så som att ”flaskposten hela tiden sköljs upp på land”, kommer det något gott ut också av det, i det här fallet att Birgitte kommer. Den tyska baksidestexten

karaktiseras av en antropocentrisk syn på naturen i och med att Lena och Trille har rätt att ha husdjur i form av händer och att de har rätt att jaga den räva som tar deras husdjur – husdjur som används till mat. Kanske mest intressant är dock att vinden och havsströmmarna som för flaskposten tillbaka till land vänds till något positivt. Det är ju det som gör att Trille träffar Birgitte. Istället för att framhålla kampen mot naturen, blir alltså hyllandet av naturen framhållet i den tyska baksidestexten. Naturen och människan lever alltså i harmoni – harmoni utifrån ett antropocentriskt perspektiv.

Om naturen fick ta ett steg tillbaka i den tyska måltexten, är den tillbaka i den franska baksidestexten, om än på ett mer metaforiskt sätt än i de skandinaviska måltexterna. Tidigt i den franska texten nämns det att Knert-Mathilde är en "presqu'île", alltså en halvö, vilket är mycket mer exakt information än vad läsaren får i någon av de andra baksidestexterna. På så vis ges en tydligare bild av hur naturen ser ut där handlingen utspelar sig och vad som är premisserna för barnens förhållanden. Vidare beskrivs det att Lena är "cascadeuse" i själen. Cascadeuse är en intertextuell referens till den tidigare nämnda titeln *Cascades et gaufres à gogo*. Cascadeuse betyder 'stuntman', vilket betonar Lenas personlighet och nära relation med naturen. De senare betonas längre fram i den franska baksidestexten där det nämns att Lena kastar sig ut från den översta plattformen av hoppturnen med kläder på, och att hon trotsar stormar och bygger flottor av allsköns material. Här visar det sig att Lena trotsar naturen. Hon bryr sig inte om att vattnet kommer att göra henne blöt. Hon bryr sig heller inte om farorna som är förknippade med stormar och hon är beredd att bemästra havets vågor med flottor som hon har byggt själv, om än av okonventionellt material. Här kan vi dra paralleller till Gogas resultat som visade att naturen var en del av barnens vardagsliv, men också deras personligheter (jfr Goga 2011, 6). Andra hälften av den franska omslagstexten fokuserar på hur Trilles och Lenas vänskap blir utmanad av att de blir äldre och att Birgitte kommer. Det står att det är "changement dans l'air", 'ändring i luften' vilket kan signalera att det är blåsten, och därmed faktiskt naturen, som för med sig ändringarna i barnens liv. Vi ser alltså många tecken på att det är ett naturcentrerat perspektiv som råder i den franska baksidestexten. Det är också naturens gång att barnen blir äldre och möter nya utmaningar i livet.

Den brittiska baksidestexten är den kortaste i hela studiens material:

Life is never dull for twelve-year-old Trille – whether he's going fishing with his grandpa, trying (and trying!) to learn the piano or building a raft with his best friend Lena, who can always be relied upon to make life exciting.

But when the new girl at school begins to come between Trille and Lena, Trille discovers that lifelong friendship isn't all plain sailing. Does growing up have to mean growing apart? (*Lena, the sea and me*, baksidestext)

Den brittiska baksidestexten har fokus på Trille som delvis framstår som fokalisator. Det är ett antropocentriskt perspektiv som dominerar, men det finns också inslag av naturrelaterade element i texten. Inte minst nämns det att Trille och farfar fiskar – de använder havet som en resurs för att få mat – och Trille försöker att bygga en flotte tillsammans med Lena. Om det parentetiska inskottet skall tolkas som att Trille både försöker att lära sig spela piano och att bygga en flotte, kan detta vara ett frampek på att deras flotte i romanen inte lyckas stå emot naturkrafterna i form av havets vågor. Senare i baksidestexten återvänder man, något indirekt, till havs tematiken, i och med att man väljer att använda metaforen ”plain sailing” för att beskriva att det inte är så lätt att hålla liv i Lenas och Trilles vänskap när Birgitte kommer in i deras liv. Sammantaget kan det alltså sägas att det är ett antropocentriskt perspektiv som dominerar i den brittiska omslagstexten, men att element och metaforik från naturens värld också är viktiga ingredienser.

På det brittiska och det tyska omslaget förekommer det även författaromdömen. Det brittiska är särskilt relevant. Det kommer från den prisbelönta barnboks-författaren Hilary McKay: ”A salt-tanged, airy and adventurous story”. Det visar sig alltså att man har valt att ta med ett författaromdöme som alluderar till det salta havet (”salt-tanged”) och som signalerar att handlingen till stor del utspelar sig ute i den fria (”airy”) naturen. När en roman från Skandinavien skall marknadsföras i ett engelskspråkigt område, har man alltså valt att framhålla det som norsk och nordisk skönlitteratur är känt för, nämligen att den utspelar sig i naturen (jfr Tunkiel 2019, 2). Här har man också valt att framhålla det som kan framstå som exotiskt för en brittisk läsare, vilket ligger i linje med Batchelors observationer om att man i paratexter i översättningar ofta framhäver det exotiska och okända (jfr Batchelor 2018, 37–39).

6 Omslagsillustrationer – samspelet mellan människa och natur

Den största delen av artikeln ägnar vi åt måltexternas omslagsillustrationer. På grund av copyright har vi inte möjlighet att återge illustrationerna här. Vi hänvisar istället till förlagslänkarna i Tabell 2:

Källtextomslaget – och det identiska, danska, omslaget – visar en bild där de tre deltagarna, Trille, Lena och Birgitte, färdas på öppet hav på en flotte. Lena ler, medan Trille och Birgitte ser betydligt mer skeptiska ut. Omslaget reflekterar romanfigurernas personlighet, där Lena är orädd, medan Trille och Birgitte är försiktiga av sig. Havets vågor är hotfulla och det faktum att ingenting i bakgrunden tyder på att land är i sikte, betonar barnens utsatthet. Det är naturen som

Tabell 2: Länkar till förlagens webbplatser, där omslagsillustrationerna finns.

Titel	Länk till förlagens webbplatser
<i>Keeperen og havet</i>	https://samlaget.no/products/keeperen-og-havet
<i>Målmanden og havet</i>	http://www.batzer.dk/produkt/ maria-parr-maalmanden-og-havet/
<i>Lena, the sea and me</i>	https://www.walker.co.uk/Lena-the-Sea-and-Me-9781406383409.aspx
<i>Foot et radeaux à gogo</i>	https://www.editions-thierry-magnier.com/auteur-maria-parr-6628.htm
<i>Min bästis målvakten</i>	http://www.rabensjogren.se/bocker/176635-min-bastis-malvakten
<i>Manchmal kommt Glück in Gummistiefeln</i>	https://www.oetinger.de/buch/manchmal-kommt-glueck-gummistiefeln/9783791500799

har övertaget i den norska omslagsbilden. De övriga omslagen parafraserar källtextomslaget. Barnen och flotten ingår i samtliga bilder och bakgrundsmotivet är en havsmiljö på alla omslag. Det finns dock flera variationer beträffande hur temat presenteras på omslagen.

Jämfört med det norska källtextomslaget har vågorna blivit högre och havet ännu mer hotfullt på det franska omslaget. Här ser Trille och Birgitte mot en stor våg som är på väg att bryta över dem. Havet har övergått från att vara en bakgrund till att bli en aktiv deltagare som hotar barnen. Den här observationen ligger i linje med Pujol Valls iakttagelse om att naturen i den katalanska översättningen av *Tonje Glimmerdal* kunde framstå som en av romanfigurerna (jfr Pujol Valls 2018, 7–8). Med utgångspunkt i sociosemiotiska teorier om informationsvärde, noterar vi havets placering längst ner på bilden, vilket signalerar att havet är något reellt och grundläggande (se Björkvall 2009, 90; Kress 2000, 201–202). Placeringen signalerar att havet är en naturlig del i vardagen i Knert-Mathilde, men samtidigt sträcker sig den hotfulla vågen högt upp på bilden och bildar en vektor som pekar mot höger. Vektorer som pekar mot höger, eller bildelement som återfinns till höger i en bild, kan signalera ny information (Björkvall 2009, 90). Detta perspektiv stärks i och med att havet i den franska omslagsillustrationen kan ses som en deltagare och inte endast som en bakgrund. Här träder havet i historien om Trille och Lena för första gången in i en ny roll. Tidigare har havet varit en bakgrund i romanerna om Lena och Trille. De har fiskat i havet och de har badat i det. Det har sett på havet ur ett antropocentriskt perspektiv och utnyttjat det som resurs att hämta mat ur, en källa till nöjen och förströelse, och inte minst har det utgjort infrastruktur, eftersom de tar färjan när de skall åka in till ”stan”. Nu framgår det att havet också kan vara farligt.

Barnen befinner sig i centrum på den franska omslagsbilden och är visuellt framskjutna deltagare. De är dock mycket små och befinner sig på distanserat avstånd från läsaren. Det betyder att social kontakt med läsaren och den avbildade deltagaren ej är möjlig (Van Meerbergen 2010, 83). Metaforiskt uttryckt är det svårt för läsarna att höra barnen och att bistå dem. Att de omges av det turbulenta och brusande havet förvärrar situationen. I boken refereras det till söndagsskolesången "Min båt er så liten og havet så stort" och denna intertextuella referens om människans utsatthet på det stora havet förankras särskilt i den franska omslagsillustrationen. Deltagarna Trille och Birgitte ser rädda ut och håller om varandra. Lena däremot ser glad ut, hon håller inte i sig och hon tittar dessutom framåt och mot höger, vilket enligt sociosemiotiska multimodala teorier, kan innebära framåtanda (se Kress and van Leeuwen 2006, 205; Van Meerbergen 2010, 85, 126, 163). Omslagsbilden förstärker romanens dramatik och romangestaltarnas olika personligheter, men kanske mest intressant är att vi ser två olika inställningar till naturen hos de tre barnen. Trille och Birgitte inser att de är utsatta på den sköra flotten. De har respekt för naturens krafter, medan Lena ser bemästrandet av vågorna som en lekfull utmaning.

Land befinner sig i bakgrunden på det franska omslaget. Det består till stor del av ogästvänliga berg och är inte en plats där barnen skulle kunna ta sin tillflykt om flotten skulle förlisa. Relationen mellan människa och natur ter sig inte harmonisk på det franska omslaget. Utifrån teorierna om att ett bokomslag fungerar som en upptakt till bokens handling, kan det franska omslaget ge läsarna uppfattningen att relationen mellan människa och natur är betydligt mer ansträngd i romanen och att naturen är den av parterna som har övertagat. I bilden kan man läsa in en intervisuell referens till Hokusais "Under vågen utanför Kanagawa" och olika variationer av motivet Medusas flotte, där havet och vågorna har huvudrollen, och människorna framstår som maktlösa.

På både det tyska och det brittiska omslaget är land mer visuellt framskjutet. Land är fortfarande mestadels bakgrund, men det har kommit närmare läsaren. Den största skillnaden jämfört med de norska, danska och franska omslagen är emellertid havet, som är betydligt mindre vågigt, särskilt på det tyska omslaget.

På det tyska omslaget är Birgitte inte med på flotten. Hon sitter på en sten på land i ett idylliskt landskap med berg i fjärran. Hon använder naturen som en möbel och använder den därmed som en resurs. Lena och Trille befinner sig på flotten. De är nära land och kan enkelt simma dit vid behov. De befinner sig på ett distanserat avstånd från läsaren, men de trygga omgivningarna gör att de inte behöver assistans från läsarna. Om det utgår vektorer från en deltagare, brukar detta signalera att deltagaren är aktiv (Björkvall 2009, 63–65). Det utgår inga vektorer från havet och det kan inte beskrivas som en aktiv deltagare, utan mer som ett passivt objekt, eller en bakgrund. En harmonisk relation råder mellan

barnen och havet och, i motsättning till det franska omslaget, kan man påstå att barnen har ett övertag över naturen. De bemästrar den genom att flyta på vattnet och paddla sig fram genom det med hjälp av pinnar – ett naturmaterial – som de använder som resurs. Omslagsillustrationen är antropocentrisk där människan är fri att använda naturen för att uppnå sina mål. De avbildade deltagarna verkar också ha samma inställning till naturen. Lena och Trille paddlar och samarbetar för att ta sig fram och den obalanserade inställningen till naturen som fanns avbildad hos de olika deltagarna på både det norska och det franska omslaget har nu jämnat ut sig. Att det tyska omslaget med sin naggade ram ger associationer till ett frimärke understryker det antropocentriska perspektivet. Frimärkesdesignen signalerar att barnens samspel med naturen i de idylliska omgivningarna är så vackert att det hade kunnat vara ett frimärkesmotiv. Idylliserandet av landskapet ligger i linje med Gogas och Nyrnes observationer gällande Glimmerdalen i *Tonje Glimmerdal* (jfr Goga 2015, 72–73; Nyrnes 2018, 82–86).

Horisontella linjer kan signalera harmoni och vertikala linjer stolthet (Björkvall 2009, 130). På den tyska bilden utgör naturelement horisontella linjer; havet och de avlägsna bergen i fjärran utgör romanens horisont, medan barnen, seglet och pinnarna utgör vertikala linjer. Att det mänskliga utgör vertikala linjer understryker illustrationens antropocentriska karaktär – det är människorna som är stolta och handlingskraftiga. Det är också intressant att bergen, som av sin natur egentligen är vertikala, är så avlägsna i horisonten att de utgör en ”horisontal horisont”.

Havet är suddigt återgivet på det brittiska omslaget och det är svårt att se i vilket tillstånd det befinner sig. Vinden har tagit tag i Lenas hår, flottens segel är vindfyllt det finns antydningar till avbildat vågskum. Det indikerar att havet är mer upprört än på det tyska omslaget, men inga tydliga vågor syns. Att döma av barnens miner, ser det inte ut att gå någon nöd på dem, men läsaren noterar att Lena har tappat sin paddel och är något maktlös inför naturens krafter, eftersom paddeln är nödvändig för att ta sig fram. Det finns alltså en något problematiserande inställning till naturen. Ett annat exempel på den problematiserande inställningen är de attribut som barnen bär i form av flytvästar. I romanen nämns inga flytvästar och det är alltså något som den brittiska illustratören har lagt till. Flytvästarna kan ses som ett didaktiskt inslag i illustrationen, men intressant är att flytvästar skall skydda människor från naturens faror. Plagget signalerar en respekt för naturen, men att man ändå använder de medel som finns tillgängliga för att bemästra den. Till skillnad från gummistövlarna på det tyska omslaget har flytvästarna ett större symbolvärde, eftersom skillnaden mellan att ha och inte ha en flytväst kan vara livsavgörande.

Land är inte alltför avlägset och barnen kan simma dit om det skulle bli nödvändigt. Land utgörs av ett fjordlandskap där vi återfinner höga berg, ett

vattenfall, några hus och segelbåtar. Bakgrunden signalerar därmed ett landskap där människorna har gjort sig hemmastadda. Bakgrunden representerar alltså ett harmoniskt samspel mellan människa och natur. Samtidigt är bergen branta och svårbemästrade. Liksom i fallet med baksidestexten är det en blandning mellan ekocentrism och antropocentrism som råder i den brittiska illustrationen.

På det svenska omslaget framstår relationen mellan barnen och havet som harmonisk med barnens ögon sett. Havet är lugnt och endast ett fåtal vågor syns i vattnet. Flotten ligger horisontalt och det enda som rubbar lugnet är den vita bården med titeln, som genom ett vågmönster korsar omslagsbilden och delar upp den i två delar. Havet upptar mycket av bilden, men utgör endast en bakgrund, eftersom ingenting i havet drar till sig läsarens uppmärksamhet. På det lugna havet kan Lena stå på flotten. Hon har full kontroll och bemästrar vattnet utan problem. Människans behov av att ta sig fram över vattnet genom att paddla eller utnyttja vinden som resurs står inte i centrum, eftersom det varken finns paddlar eller segel på bilden. Istället avbildas ett motiv där nöjet att flyta runt ute på havet är nog för barnen.

Jämfört med de övriga omslagen är det svenska det mest originella. Bildkompositionen är kollageartad och utöver huvudmotivet är också andra infogade element visuellt framskjutna. En flaskpost som guppar i havet och ett fyrtorn är exempel på detta. Fyren – en byggnad vars syfte är att skydda människor från havets faror – har placerats i en position där man placerar idealiska element, nämligen i det övre högra hörnet på bilden (se Björkvall 2009, 90; Kress 2000, 201–202). Dessutom är illustrationens modalitet i form av naturtrogenhet låg. Människans behov av att uttrycka sig konstnärligt har fått prioritet framför en trogen återgivning av naturen. Havet har till exempel fått en skarp grön färg och röda stenar sticker upp ur vattnet.

Birgitte är inte med på flotten men hon finns avbildad som ett av kollagets inslag. I vänster hörn ser man ett utsnitt av hennes ansikte, där håret, hennes ena öga och en del av hennes kind syns. Placeringen visar att Birgitte är ett känt element i handlingen och att hon också är idealet i boken. Det är alltså människan som är placerad som ett ideal, men det är inte överraskande, eftersom huvudtemat i romanen är vänskap mellan människor. Det som däremot är intressant är att så mycket av källtextomslaget naturkontext har fått ge vika för en inzoomad del av Birgitte.

Gemensamt för samtliga omslagsillustrationer är att natur och människor är avbildade. Vi vill lyfta hypotesen om att även ett tredje viktigt motiv kan skönjas på några av omslagen, nämligen det gudomliga. Man kan alltså urskilja en ”treenighet” bestående människa, natur och det gudomliga. I *Vaffelhjarte* finns flera religiösa inslag, inte minst i form av en Jesusbild som Trille ärver av sin farfars syster. I *Tonje Glimmerdal* utspelar sig en kathartisk episod i en kyrka. I *Keeperen og havet* är den religiösa tematiken mindre uttalad, men den finns där. En religiös tematik kan skönjas i den franska och den svenska omslagsbilden. I den franska bildens högra hörn, där ny och idealisk information hör hemma, kommer ljus ner från himlen

mellan molnen, ett klassiskt motiv i religiös målning. Motivet med barnen på flotten på det vågiga havet för också tankarna till motivet ”Stormen på Genesarets sjö”, som har avbildats på många olika sätt. Guds närvaro, genom ljuset som kommer ner från himlen, ger en förvisning om att allt kommer att gå bra, trots att situationen ser problematisk ut för barnen på den lilla flotten. Det går att dra den religiösa tolkningen ännu längre genom att hävda att det franska omslagets fem måsar som flyger i ljuset som kommer ner från himlen liknar duvor, något som kan föra tankarna till den Helige Andes duva. På det svenska omslaget representeras det religiösa inslaget av fyren, som ofta fungerar som en religiös symbol på trygghet, vägledning och ljus i mörkret.

7 Diskussion och avslutning

I den här artikeln har vi undersökt hur förhållandet mellan människa och natur framställs i titlar, baksidestexter och omslagsillustrationer i ett antal översättningar av Maria Parrs *Keeperen og havet*. För att svara på vår forskningsfråga återvänder vi till NaChiLitCul-matrisen. Här vill vi placera in det franska omslaget som det mest ekocentriska och det svenska som det mest antropocentriska. Att det franska omslaget, med sin dramatiska natur som har övertaget över barnen, är det mest ekocentriska är i enlighet med tidigare forskning av Maria Parrs böcker där det visade sig att naturelement var betonade i de franska översättningarna (jfr Lindgren and Axelsson 2022, 187; Axelsson and Lindgren 2021, 11–13, 14, 15, 16). Att framhäva de exotiska elementen typiska för det norska Vestlandet, havet och bergen, ligger även i linje med Batchelors observation om att exotiska element ofta framhävs i översatta paratexter (jfr Batchelor 2018, 37–39).

Det norska och det danska omslaget befinner sig ganska nära det franska i matrisen, medan det tyska omslaget ligger mycket nära det svenska omslaget. Att det tyska omslaget, med barnen i den idylliska naturen, är antropocentriskt ligger till stor del i linje med tidigare forskning av bland andra Norberg och Thore och tycks reflektera en del av det ”bullerbüsyndrom” som är typiskt i översättningar av svenska barnböcker till tyska (jfr Norberg and Thore 2015, 58). Illustratören har använt ett kreativt svängrum och har återgivit landskapet på Vestlandet på ett nytt sätt. Det brittiska omslaget tycks befinna sig mitt på skalan, eftersom det här råder en blandning av antropocentriska och ekocentriska perspektiv.

I den svenska översättningen är det en viss variation mellan de olika paratextuella elementen. Titeln har ett antropocentriskt perspektiv, medan människan framstår som mer underkastad naturen i baksidestexten. I omslagsbilden framhålls emellertid åter ett antropocentriskt perspektiv. En liknande dissonans mellan de

olika paratextuella elementen kan också skönjas i det franska omslaget, där titeln är antropocentrisk, medan baksidestexten och omslagsbilden har ett ekocentriskt perspektiv, där naturen har övertaget över barnen.

I studien har det visat sig att antropocentrism och ett hyllande av naturen är nära förknippade, eftersom det framstår som om naturen finns till för människornas skull. Det här är särskilt tydligt vad gäller det tyska omslaget, där barnen roar sig när de paddlar fram på vattnet och där naturen är en källa till nöjen och mat i baksidestexten. På motsvarande vis är också matrisens vertikala ytterpunkt ”problematiserande av naturen” och ekocentrism nära förbundna, i alla fall i den här studiens material. Här är den franska omslagsbilden ett bra exempel vad gäller relationen mellan barn och natur. Här råder ett problematiskt förhållande mellan de två, i alla fall vad gäller Trille och Birgitte och naturen. Ett liknande förhållande återfinns vi också på det norska (och det danska) källtextomslaget. När det gäller ”problematiserande av naturen” kan man vidare dra paralleller till Halldéns tankar om att naturen kan framstå som uppfostrande (jfr Halldén 2011, 16–17, 19). Det här är ett perspektiv som kan läsas in i flera av de olika bokomslagen, där barnen utmanas att bemästra vågorna. Inte minst gäller det här de omslagen där vågorna ter sig särskilt hotfulla.

I tillägg till att ha bidragit med svar på vår forskningsfråga har artikeln även genererat ett ”bi-resultat”, nämligen våra observationer gällande omslagens religiösa tematik. Vi menar att hypotesen om en treenighet bestående av naturen, människan och det gudomliga i omslagsillustrationerna är något som skulle kunna utforskas i fortsatta studier.

Referenser

Primärlitteratur

- Parr, M. 2017. *Keeperen og havet*. Oslo: Samlaget.
 Parr, M. 2018a. *Min bästis målvakten*. Stockholm: Rabén & Sjögren.
 Parr, M. 2018b. *Målmanden og havet*. Roskilde: Batzer & Co.
 Parr, M. 2018c. *Foot et radeaux à gogo*. Paris: Thierry Magnier.
 Parr, M. 2019. *Manchmal kommt Glück in Gummistiefeln*. Hamburg: Oetinger.
 Parr, M. 2020. *Lena, the sea and me*. London: Walker Books.

Sekundärlitteratur

- Axelsson, M., and C. Lindgren. 2021. “Översättning av kraftuttryck i de franska och svenska översättningarna av Maria Parrs *Keeperen og havet*.” *Barnboken* 44: 1–20.

- Bache-Wiig, H. 2010. "Fra Sveits til Glimmerdal. Maria Parrs *Tonje Glimmerdal* – en gjenskapning av Johanna Spyris *Heidi*?" *Barnelitterært forskningstidsskrift* 1: 1–7.
- Batchelor, K. 2018. *Translation and Paratexts*. London: Routledge.
- Birkeland, T. 2016. "Forhandlinger om natur – kultur. En økokritisk lesning av Jörg Müllers og Jörg Steiners bildebok *Kaninliv* (1978)." *Barnelitterært forskningstidsskrift* 7: 1–11.
- Björkvall, A. 2009. *Den visuelle teksten: multimodal analys i praktiken*. Stockholm: Hallgren & Fallgren.
- Franke, B. 2007. "Tyskarna har hittat sin Bullerbü." *Svenska Dagbladet*. <https://www.svd.se/a/2b393b73-9ce0-3f37-af4b-9eb7470443ff/tyskarna-har-hittat-sin-bullerbu> (accessed January 02, 2023).
- Garrard, G. 2012. *Ecocriticism*. London: Routledge.
- Genette, G. 1997. *Paratexts. Thresholds of Interpretation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Glotfelty, C. 1996. "Introduction: Literary Studies in an Age of Environmental Crisis." In *The Ecocriticism Reader. Landmarks in Literary Ecology*, edited by C. Glotfelty, and H. Fromm (Red.), xv–xxxvii. Athens: University of Georgia Press.
- Goga, N. 2011. "Landskap og bannskap i Maria Parrs forfatterskap." *Barnelitterært forskningstidsskrift* 2: 1–11.
- Goga, N. 2015. *Kart i barnlitteraturen*. Kristiansand: Portal Akademisk.
- Goga, N. 2017. "I begynnelsen var treet. Økokritisk lesning av omformingen fra et stykke tre til gutt i Carlo Collodis *Le avventure di Pinocchio. Storia di un burattino* (1883)." *Barnelitterært forskningstidsskrift* 8: 1–9.
- Goga, N. 2019. "Økokritiske litteratursamtaler – en arena for økt bevissthet om økologisk samspill?" *Acta Didactica Norge* 13: 1–21.
- Goga, N., and L. Guanio-Uluru. 2019. "Ecocritical Perspectives on Children's and Young Adult Literature." *Barnelitterært forskningstidsskrift* 10: 1–2.
- Halldén, G. 2011. *Barndomens skogar*. Stockholm: Carlsson.
- Hermans, T. 1999. *Translation in Systems. Descriptive and System-oriented Approaches Explained*. Manchester: St. Jerome.
- Khateeb, A. 2022. *Barnelitterære landskapskonstruksjoner. Økokritiske lesninger av tre dannelsesfortellinger*. Bergen: Høgskulen på Vestlandet.
- Kjelen, H. 2019. "'Moltemyrene våre skal få stå gule'. Økologi og kultur i Birger Jåstads barnebøker." *Barnelitterært forskningstidsskrift* 10: 1–14.
- Kress, G. 2000. "Multimodality." In *Multiliteracies. Literacy Learning and the Design of Social Features*, edited by B. Cope, and M. Kalantzis (Red), 182–202. London/New York: Routledge.
- Kress, G., and T. van Leeuwen. 2006. *Reading Images. The Grammar of Visual Design*. London: Routledge.
- Kåreland, L. 1998. "1990-talets stora bilderbok: några exempel." In *Läs mig, sluka mig*, edited by K. Hallberg (Red.), 277–295. Stockholm: Uppsala universitet.
- Lindgren, C., and M. Axelsson. 2022. "'Comme une morue des îles Lofoten mise à sécher dans le vent du nord': la traduction de la comparaison similitive en rapport avec la nature dans un roman norvégien pour la jeunesse." *Moderna språk* 116 (1): 171–190.
- Lindqvist, Y. 2002. *Översättning som social praktik: Toni Morrison och Harlequinserien Passion på svenska*. Diss., Stockholm: Stockholms universitet.
- Löwe, C., and Å. N. Skåve (Red.). 2020. *Didaktiska perspektiv på hållbarhetsteman i barn- och ungdomslitteratur*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Mossop, B. 2018. "Judging a Translation by its Cover." *The Translator* 24 (1): 1–16.
- Norberg, U., and P. Thore. 2015. "Henning Mankells barnbok *Katten som älskade regn* på engelska och tyska." In *Översättning för en ny generation. Nordisk barn- och ungdomslitteratur på export*, edited by V. Alfvén, H. Engel och C. Lindgren (Red.), 57–65. Falun: Högskolan Dalarna.

- Nyrnes, A. 2018. "The Nordic Winter Pastoral: A Heritage of Romanticism." In *Ecocritical Perspectives on Children's Texts and Cultures: Nordic Dialogues*, edited by N. Goga, L. Guanio-Uluru, B.O. Hallås och A. Nyrnes (Red.), 75–89. London: Palgrave Macmillan.
- Phillips, A. 2007. "How Books are Positioned in the Market: Reading the Cover." In *Judging a Book by its Cover*, edited by N. Matthews, and N. Moody (Red.), 19–30. Farnham: Ashgate.
- Pujol Valls, M. 2018. "Translating Landscape. Translating Landscape. Maria Parr's *Tonje Glimmerdal* from an Ecocritical Perspective." *Barnboken* 41: 1–17.
- Rhedin, U. 2001. *Bilderboken. På väg mot en teori*. Stockholm: Alfabet.
- Schulz, S. L. (Red.) 2021. *Ekokritik. Naturen i litteraturen. En antologi*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Skolverket. 2019. *Läroplan för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet*. https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/laroplan-lgr11-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet?url=1530314731%2Fcompulsorycw%2Fjsp%2Fcurriculum.htm%3Ftos%3Dgr&sv.url=12.5dfee44715d35a5cdfa219f#anchor_2 (accessed August 11, 2022).
- Toury, G. 2012. *Descriptive Translation Studies and Beyond*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Tunkiel, K. 2019 "Nature and the City in Three Norwegian Picturebooks." *Barnelitterært forskningstidsskrift* 10: 1–13.
- Utdanningsdirektoratet. 2019. *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*. [overordnet-del-verdier-og-prinsipper-for-grunnoppleringen.pdf](https://www.regjeringen.no/no/overordnet-del-verdier-og-prinsipper-for-grunnoppleringen.pdf)(regjeringen.no) (accessed February 25, 2022).
- Van Meerbergen, S. 2010. *Nederländska bilderböcker blir svenska: en multimodal översättningsanalys*. Diss., Stockholm: Stockholms universitet.
- Valéro-Garcés, C. 2011. "Ecocriticism and Translation." *Odisea* 12: 257–72.
- Wistisen, L. 2020. "Fåglarna fortsätter sjunga." *Svenska barnboksinstitutets bokprovning 2020*. <https://urplay.se/program/217628-ur-samtiden-bokprovning-2020-miljofragan-i-barn-och-ungdomslitteraturen> (accessed June 04, 2022).